

Ενότητα 8^η
Ένα παράδειγμα σεβασμού προς τους γονείς

<p>Λέγεται γοῦν ἐν Σικελία (εἰ γάρ καί μυθωδέστερόν ἐστιν, ἀλλ’ ἀρμόσει καί ὑμῖν ἅπασι τοῖς νεωτέροις ἀκοῦσαι) ἐκ τῆς Αἴτνης ῥύακα πυρός γενέσθαι τοῦτον δέ ῥεῖν φασιν ἐπὶ τέ τήν ἄλλην χώ- ραν, καί δὴ καί πρὸς πόλιν τινά τῶν ἐκεῖ κατοι- κουμένων. Τοὺς μὲν οὖν ἄλλους ὀρμησαὶ πρὸς φυγὴν, τὴν αὐτῶν σωτηρίαν ζητοῦντας, ἓνα δέ τινα τῶν νεωτέρων, ὀρῶντα τὸν πατέρα πρεσβύτερον ὄντα καὶ οὐχὶ δυνάμενον ἀποχωρεῖν, ἀλλὰ ἐγκαταλαμβανόμενον, ἀράμενον φέρειν. Φορτίου δ’, οἶμαι, προσγενομένου καὶ αὐτός ἐγκατελήφθη. Ὅθεν δὴ καὶ ἄξιον θεωρῆσαι τό θεῖον, ὅτι τοῖς ἀνδράσιν τοῖς ἀγαθοῖς εὐμενῶς ἔχει. Λέγεται γάρ κύκλω τὸν τόπον ἐκεῖνον περιρρεῦσαι τό πῦρ καὶ σωθῆναι τούτους μό- νους, ἀφ’ ὧν καὶ τό χωρίον ἔτι καὶ νῦν προσαγορεύεσθαι τῶν εὐσεβῶν χώρον· τούς δέ ταχεῖαν τὴν ἀποχώρησιν ποιησαμέ- νους καὶ τοὺς ἑαυτῶν γονέας ἐγκαταλιπόντας, ἅπαντας ἀπολέσθαι</p>	<p>Λέγεται λοιπόν ὅτι στη Σικελία (γιατί αν και μοιάζει με μύθο, ταιριάζει ὁμως να την ακούσετε και εσεις ὅλοι οι νεότεροι) ξεχύθηκε πύρινο ποτάμι ἀπὸ τὴν Αἴτνα· αὐτό λοιπόν λένε ὅτι ἔρεε πρὸς τὴν υπόλοιπη χώρα, και μάλιστα πρὸς κάποια πόλη ἀπὸ αὐτές που βρίσκονταν ἐκεῖ. [Λένε ἀκόμη], ὅτι ἄλλοι ἀνθρώποι ὀρμησαν να φύγουν ζητώντας τη σωτηρία τους, ἓνας ὁμως, κάποιος ἀπὸ τους νεότερους, επειδὴ ἐβλεπε ὅτι ο πατέρας του ἦταν γέρος και δεν μπορούσε να φύγει, και ὅτι μένει αποκλεισμένος, αφού τον σήκωσε στους ὠμους του, τον μετέφε- ρε. Επειδὴ ὁμως, ὅπως νομίζω, προστέθηκε φορτίο, αποκλείσθηκε και ο ἴδιος. Απὸ αὐτό το γεγονός ἀξίζει να προσέξουμε ὅτι το θεῖο δείχνει συμπάθεια στους ἀγαθοὺς (ενάρετους) ἀνθρώπους. Γιατί, λέγεται ὅτι κυκλικά στον τόπο ἐκεῖνο ἔτρεξε ἡ λάβα και σώθηκαν μόνο αυτοί, ἀπὸ τους οποιούς και ἡ τοποθεσία ἀκόμη και σή- μερα ονομάζεται «χώρος των εὐσεβῶν»· ἀντίθετα ἐκεῖνοι που ἐφυγαν γρήγορα κι ἐκεῖνοι που ἐγκατέλειψαν τους γονεῖς τους, χάθηκαν ὅλοι.</p>
---	--

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΑ - ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑ:

Σύνθετες λέξεις, ἀκλιτη λέξη ως πρῶτο συνθετικό

1. ΕΠΡΡΗΜΑ ως ἀ' συνθετικό

Ὅταν τα επιρρήματα χρησιμοποιούνται ως πρῶτα συνθετικά μιας λέξης, ἄλλο-
τε μένουν ἀμετάβλητα και ἄλλοτε μετασχηματίζονται.

Αμετάβλητα επιρρήματα: *ἀεί-μνηστος, ἀνω-φερής, εὐγενής,*, παλιν-ωδία κ.λπ.

Μετασχηματισμένα

τα. Πολλές φορές μπροστά ἀπὸ σύμφωνο τα επιρρήματα μετασχηματίζονται και λήγουν σε **ε** ἢ σε **ι** ἢ σε **ο**: (ὄψε) **ὄψι-**
μαθής, (ὄπισθεν) **ὄπισθό-** δρόμος κ.λπ.

επιρρήμα-

2. ΠΡΟΘΕΣΗ ως α συνθετικό

Όταν οι **κύριες προθέσεις** χρησιμοποιούνται ως πρώτα συνθετικά μιας λέξης, άλλοτε μένουν **αμετάβλητες** και άλλοτε παθαίνουν τις διάφορες φθογγικές παθήσεις, όπως **έκθλιψη, συναίρεση, αποβολή συμφώνων** κ.λπ.

Η σημασία των προθέσεων στις σύνθετες λέξεις εξαρτάται από το δεύτερο συνθετικό της σύνθετης λέξης:

α. Όταν το δεύτερο συνθετικό είναι ρήμα, η σημασία τους είναι **επιρρηματική**: *είσ-άγω* (= οδηγώ **μέσα** ή φέρνω **μέσα**), *κατ-έρχομαι* (= έρχομαι **κάτω**).

β. Όταν το δεύτερο συνθετικό είναι όνομα, άλλοτε η σημασία τους είναι **επιρρηματική** και άλλοτε ησυνηθισμένη **προθετική** σημασία:

Επιρρηματική σημασία: *άμφι-θάλασσος* (= αυτός που έχει θάλασσα κι από **τα δύο μέρη**) , *σύντροφος* (=αυτός που τρέφεται **μαζί**).

Προθετική σημασία: *έν-τιμος* (= ο τιμημένος) *υπερ-άνθρωπος* (= ο υπεράνθρωπος).

3. ΑΧΩΡΙΣΤΟ ΜΟΡΙΟ ως α συνθετικό

Αχώριστα μόρια λέγονται μερικές λέξεις με επιρρηματική σημασία, οι οποίες δεν απαντούν **μόνες** τους στον λόγο, αλλά μόνο στη σύνθεση ως πρώτα συνθετικά. Τα πιο συνηθισμένα **αχώριστα μόρια** είναι:

∅ **Το στερητικό α-**. Το στερητικό α συνήθως μπροστά από φωνήεν γίνεται **αν** και σημαίνει **άρνηση** ή **στέριση** εκείνου που δηλώνει το δεύτερο συνθετικό: *ἄ-καρπος* (αυτός που δεν έχει καρπό), *ἄ-τυχής*, *ἄ-δηλος*, *ἄν-άξιος*, *ἄ-όρατος*, κ.λπ.

∅ **Τα επιτατικά μόρια ἄ-, ἄρι-, ἔρι-, ζα-** που σημαίνουν **πολύ, πάρα πολύ και** επιτείνουν τη σημασία του δεύτερου συνθετικού: *ἄ-τενής* (= πολύ **τεντωμένος**), *ἄρι-δηλος* (= πολύ **φανερός**), *ἔρι-τιμος* (= **πολύτιμος**), *ζά-μπλουτος* (= **πολύ πλούσιος**).

∅ **Το στερητικό νη-** έχει την ίδια σημασία με το στερητικό α-: *νη-ποινεῖ* (= **χωρίς τιμωρία**), *νη-πενθής* (= **χωρίς πένθος**).

∅ **Το αθροιστικό ἄ-** δηλώνει **άθροιση**: *ἄ-δελφός*, *ἄ-κόλουθος* κ.λπ.

➤ Το **δυσ-** που έχει τη σημασία του **κακός ή του δύσκολος**: *δύσ-μορφος* (= **άσχημος**), *δύσβατος* (= **δυσκολοδιάβατος**) κ.λπ.

➤ Το **ἡμι-** (από το οποίο και το επίθετο **ἡμισυς**): *ἡμί-θεος*, *ἡμι-θανής*.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Να αναλύσεις τις παρακάτω λέξεις στα συνθετικά τους μέρη:

α' συνθετικό	β' συνθετικό
αείμνηστος
κατέρχομαι
ὄψιμαθής
υπεράνθρωπος
ἡμίθεος
νηπενθής
ἀνάξιος

2. Να αντιστοιχίσετε τις φράσεις της στήλης Α' με την ερμηνεία τους στη στήλη Β':

A'	B'
δια πυρός και σιδήρου	αρχίζω να πυροβολώ
γραμμή πυρός	καίγομαι ολοκληρωτικά
ανοίγω πυρ	(μτφ.) η πρώτη σημαντική εμπειρία σε κάτι
(γίνομαι) παρανάλωμα του πυρός	μέσα από κίνδυνους και ταλαιπωρίες
βάπτισμα του πυρός	η πρώτη γραμμή της μάχης

ΕΝΟΤΗΤΑ 8η - ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΣΤΟΥΣ ΠΑΘΗΤΙΚΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ

1. Συμπληρώστε τους τύπους των εγκλίσεων στον παρακάτω πίνακα:

ΟΡΙΣΤΙΚΗ	ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ	ΕΥΚΤΙΚΗ	ΠΡΟΣΤΑΚΤΙΚΗ
ἐγὼ ἠκούσθην			
σύ ἐτάχθης			
οὗτοι ἐσώθησαν			
ἡμεῖς ἐπαιδεύθημεν			
ὕμεῖς ἐπράχθητε			

2. Συμπληρώστε τα κενά των φράσεων με τον κατάλληλο τύπο του χρόνου του ρήματος της παρένθεσης:

α) Ἐντεῦθεν οἱ Ἕλληνες..... σταθμούς τρεῖς. (ἐπορεύθην - Οριστική)

β) Μὴ κρίνετε ἵνα μὴ..... (ἐκρίθην - υποτακτική)

γ) Ὁ ὕψων ἑαυτόν..... ὅτι τάχιστα. (ταπεινωθήσομαι - οριστική)

δ) Ἐάν τό ὕδωρ....., πῶς σωθισόμεθα; (ἐξηράνθην - υποτακτική)

3. Να μετατρέψετε την παθητική σύνταξη σε ενεργητική:

α) Ἡ νῆσος ὑπὸ τῶν Πελοποννησίων ἐσώθη.

.....

β) Οἱ Κερκυραῖοι ὑπὸ τῶν Κορινθίων ἐπολεμήθησαν.

.....

γ) Ὑπὸ Ξέρξου κήρυκες ἐπέμφθησαν.

.....

δ) Ἡ Ἰλιάς Ὁμήρῳ γέγραπται.

.....

ε) Οἱ δικασταὶ ἐπείσθησαν ὑπὸ τῶν κατηγορῶν.

.....

στ) Ταῦτα ἐκομίσθησαν ὑπὸ τῶν Θηβαίων.

.....